

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 896.

CHICAGO, ILL., 13. NOVEMBRA (November 13), 1924.

LETO—VOL. XIX.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

KRUH, NEVEDNOST, STRAH.

Zmaga reakcije dne 4. novembra.

Ameriško ljudstvo je dne 4. novembra "izpregovorilo" na svoj običajen način.

Republikanska stranka — stranka korupcije, konservatizma in kapitalističnih interesov — se ponaša z zmago kakršne ni pričakovala.

Par tednov pred volitvami je bila še v strahu za svojo politično moč. Ali ameriško ljudstvo je v politiki pomehkuženo in se pusti zavarjati kakor pri vsakih volitvah dosedaj.

Strah je govoril pri volilcih, strah za delo, za kruh.

Ameriški delavec ve, da je republikanska stranka predstavница posedujočih slojev, in ker to ve, se jo boji in glasuje zanjo. On ve, da je prošla štiri leta, od kar je prišla zopet na vlado, uganjala nezaslišne atentate na ljudske interese. On ve, da se je pod njeno sedanjo administracijo kradlo kakor že dolgo ne. Vse to ve — pa kljub temu glasuje zanjo.

Ko je bil nominiran za predsedniškega kandidata La Follette, je zavalovilo po deželi veliko navdušenje za tega moža, ki je bil vedno — četudi na svoj način — sovražnik korupcije in kaste, ki odločuje v republikanski stranki. Ako bi se volitve vršile koncem septembra ali v začetku oktobra, bi bil rezultat nekoliko drugačen kakor je bil 4. novembra.

Navdušenje ima to napako, da se kmalu uhladi. Navdušenje ni nikdar trajno. Zavednost je trajna, znanje tudi.

Razmere za delavce v tem letu niso bile najboljše. Stotisoče je bilo odpuščenih, drugim so znižali plačo, in samo delavstvo v nekaterih obrtnijah je bilo v stanju obdržati kar si je pridobilo izboljšav pri delu.

In prišla je zapoved: Glasujte za Coolidge, ali pa zapremo tovarne in rudnike!

Polagoma, sistematično, je kapitalistično časopisje pričelo s propagando strahu, ki je rodila zaželeni uspeh. In delavec se je ustrašil za kruh. Korupcija se ga ne tiče in misli da njegovi interesi radi nje niso prizadeti. Prizadet pa je, če nima dela.

V vseh mogočih barvah so slikali delavcu kaos, ki bo sledil, če bo republikanska stranka

poražena. Šli so še dalj. Dejali so, da La Follette "ne more biti izvoljen," toda lahko dobi toliko glasov, da ne bo noben predsedniški kandidat dobil potrebne večine. To zopet pomeni nesigurnost v gospodarskem življenju dežele, in tovarne bodo zaprla svoja vrata, druge bodo le deloma obratovala. Kaj naj delavec brez dela počne, kako naj se živi?

Površno si je zastavljal to vprašanje in nato glasoval kakor mu je narekovala bojazen za kruh. V svoji nevednosti ni mogel ravnati drugače.

Coolidge, ki je znan nasprotnik organiziranega delavstva, je novi predsednik Zedinjenih držav. Službo predsednika je dobil po Hardingovi smrti. Za podpredsednika je bil izvoljen l. 1920 na listi republikanske stranke. Dawes je podpredsednik republike. Že dolgo ni imela ta dežela za podpredsednika tako izrazitega sovražnika organiziranega delavstva, kot je Charles G. Dawes. Coolidge je v bostonskem štrajku policajev pokazal, kaj misli o delavstvu. Ampak Dawes je šel v svojem delovanju mnogo dalj in je vodil razne ofenzive za uničenje unij in delavskega političnega gibanja. Dawes je velik patriot, in v imenu patriotizma mu je ideal "odprta delavnica".

Dobila sta okoli 18,000,000 glasov. Davis in Bryan, kandidata demokratske stranke, sta jih dobila približno 8,000,000. Šestindvajset milijonov glasov za kandidate reakcije in kapitalizma! Chas. Bryan, podpredsedniški kandidat demokratske stranke, je bil v kampanji oglašan kot progresivec, ako ne radikalec, toda demokratski stranki to ni pomagalo. Kapitalistični sloji izven južnih držav so se koncentrirali v kampanji za Coolidge, v južnih državah pa so dali večino demokratom, kakor pri vsakih volitvah.

La Follette in Wheeler sta dobila nad štiri milijone glasov. Štiri milijone ljudi je imelo pogum glasovati proti starim strankam. Za Debsa, kandidata socialistične stranke, in Christensena, kandidata farmerske-delavske stranke, je bilo l. 1920 oddanih približno 1,250,000 glasov.

Pri sedanjih volitvah je dobil kandidat delavske-farmarske koalicije do tri milijone glasov več, in to je napredek.

Socialisti nismo nad rezultati volitev prav nič iznenadeni, ker nismo v borbi proti kapitalizmu in za novo uredbo šele od včeraj. Nam je jasno, da je delavstvu in malim farmerjem, ki rebelirajo proti denarni vladi, za uspešne boje predvsem potrebna MOČNA, DOBRO ORGANIZIRANA POLITIČNA STRANKA, in da nam je potrebno MOČNO, RAZŠIRJENO ČASOPISJE. Vse to pa je šele v povojih.

Ko smo indorsirali La Folletta, smo rekli jasno in odkrito, da ne pričakujemo od te kampanje drugega kakor pripravljalni korak za organiziranje skupne stranke delavstva in farmerjev. Od konvencije Konference za progresivno politično akcijo, ki je zborovala v Clevelandu dne 4. in 5. julija, smo zahtevali da se izreče za tak korak. Sprejela je resolucijo, s katero KPPA. izjavlja, da se bodo takoj po 4. novembru pričele konference, ki bodo organizirale vse potrebno za konvencijo meseca januarja prihodnje leto. Ta konvencija bo odločila, kdaj in kako se ustanovi nova stranka.

S socialističnega vidika je bila zadnja volilna kampanja za nas uspešna. Bila je uspešna zato, ker se nam je posrečilo odtrgati velik del mase od starih strank. Bila je uspešna, ker smo prisilili tudi konservativne odbore raznih unij indorsirati La Folletta. Bila je uspešna, ker smo ustvarili položaj, v katerem so se morali tudi konservativni odborniki unij podati v boj proti starim strankam.

Vse to je bila šele predpriprava za bodoče boje in za organiziranje ameriške delavske stranke. Kdor je bil v tej kampanji razočaran, ni pogledal nazaj in naprej, ampak je videl samo današnji dan. Predno se ameriško politično življenje razčisti, predno bomo med strankami začrtali jasne meje razrednih interesov, bo vzele še precej vzgojevalnega dela in propagande.

V časopisju socialistične stranke in v socialističnih organizacijah se bo o eksperimentu, ki smo ga napravili v zadnji kampanji, temeljito razpravljalo. Udeležili se bomo januarske konvencije KPPA. in nastopali kakor bo zahteval interes delavskega in socialističnega gibanja. Po tej konvenciji pa se bo vršila izredna konvencija socialistične stranke, ki bo imela odločilno besedo o naših odnošajih do unij v KPPA.

Medtem pa je naša dolžnost ista kakor je bila: Delati za socializem, graditi organizacijo in izrabiti vse, kar smo pridobili v prošli kampanji, za jačanje naše stranke in razširjenje našega časopisja.

Socialistična stranka ni s sodelovanjem v KPPA. in v agitaciji za La Folletta ničesar izgubila, pač pa mnogo pridobila — in sedaj je tu za nas le eno vprašanje: Ali bomo znali te pridobitve tudi izrabiti?

Bonus in podobne drobtine z gospodarjeve mize.

V raznih podjetjih dobivajo delavci "bonus", ki je nekaka doklada k plači. Včasih se kako podjetje zmisli deliti "dobiček" z delavci, pa jim da ob gotovem obroku nekaj dolarjev in centov. Nekatera dajejo bolniško podporo in celo pokojnino. Vse te stvari služijo podjetju in mnogi delavci mislijo, da tudi njim.

Podjetniki vedo, da je zavedna, neodvisna delavska organizacija najnevarnejša reč za njihovo profitarstvo. Zato smatrajo za svojo najvažnejšo skrb, kako bi jo mogli preprečiti. Včasih je ta naloga precej lahka, najlažja tam, kjer je delavstvo nezavedno in hlapčevskega duha.

Sempatje nastanejo sicer tudi tam sitnosti. Če je izkoriščanje le prehudo, ne pomaga nobena ponižnost in potrpežljivost. V takem slučaju postanejo ravno neorganizirani in nepoučeni delavci lahko najbolj sitni. Ker ne poznajo bojnih metod, ki vodijo k cilju in ker niso pripravljeni za dober in sistematičen boj, se vdajo strastem in obupu, in tedaj se zgodi največ nasilstev. Zase ne dosežejo ničesar s takim ravnanjem, ali kapitalisti imajo vendar škodo.

Treba je torej paziti, da se ne prenapno strune. Kadar postanejo razmere preneznosne, se vržejo delavcem kakšne drobtine. Ali zboljšanje plače ni pri podjetnikih priljubljena oblika. V njej je za delavce nekaj poučnega. Kaže jim, da je nizka plača krivična in da jim gre po pravici več, nego dobivajo.

Zahtevati pravico je pa vse kaj drugega, kakor prositi za milost. Zahteva pravice vodi v organizacijo; in — le tega ne!

Zato so si podjetniki izmislili nekakšne nagrade, s katerimi tolažijo delavce. Najrajše jih dajejo v takozvanih "dobrih časih", ko se delavci težko dobe. Nekatera podjetja, ki jim je mnogo na tem da se unija nikdar ne ugnezdi v njih, imajo zelo dalekovidno preračunane metode za ukročevanje delavcev. Ko pričneš z delom, imaš toliko in toliko na teden. Je zelo malo, ampak kompanija ti pravi: Čez pol leta boš dobil toliko in toliko več, in potem ti plačo povišamo vsako leto. Poleg tega pa boš dobival tudi bonus v eni ali drugi obliki.

Sistem je ta: Plača sama na sebi je zelo nizka. Ako hočeš prejemati količnejšo večjo v raznih formah, moraš biti "priden", ne smeš govoriti o unijah, biti moraš poslušen in ako te bosí zapišejo na listo stalnih delavcev, vsaj lahko pričakuješ, da boš čez leto ali dve zaslužil več kot danes. Ko delaš tako par let, se boš potem sam bal unije, kajti v slučaju da je stavka izgubljena, ti bo kompanija kratkomalo naznani-la, da se prične tvoja plačilna lestvica zopet od kraja, ali pa te sploh odpuste. In delavec v takem podjetju se desetkrat premisli, predno bi šel v nesiguren boj. Polje za organiziranje unije

je v takem podjetju tako kamenito, da ga je skoro nemogoče orati. Zato so skoro vse velikanske tovarne obratovane na podlagi "ameriškega plana" odprte delavnice.

Vse take nagrade imajo en glavni namen: iztisniti iz delavca čim več produktivne sile, ob enem pa ga odvrniti od volje za organiziranje v unijo.

Sistem teh nagrad je čisto podoben akordnemu delu, o katerem so zavedni delavci že davno prepričani, da je v njem najbolj krvavo izkoriščanje.

Z živino ne ravna lastnik tako. Če ima količkaj pameti, pazi, da se mu konj ne upeha preveč. Niti na misel mu ne pride, da bi dejal: Če mi bo mrha tekla še petdeset milj, ji pa pridam ovsa. Ampak misli si: Dosti je, sicer mi prezgodaj pogine, pa bo treba kupiti novo.

Zal, pa mnogo delavcev verjame, da so take nagrade neznanska dobrota, za katero bi morali biti celo hvaležni gospodarjem.

Kapitalisti vedo bolje, kaj to pomeni. Kjer sprejmejo delavci tak sistem, tam ni govora o organizaciji. To pa je namen podjetnikov. Na koncu četrletja ali polletja ali celega leta dajo delavcem premijo ali bonus ali kakor že imenujejo to zvijačno dobroto, s tem so se pa zavarovali, da ne bodo delavci zahtevali tega, kar jim gre po pravici. Ne bodo mogli zahtevati, ker so brez organizacije vse zahteve prazne besede.

Kapitalistična modrost zna lahkovernim delavcem še več dopovedati. Pravi jim, da postanejo vsled takih premij nekakšni solastniki podjetja, ker dobe delež od dobička kakor delničarji. To slepilo je tako prozorno, da bi moral spoznati njegov pravi pomen vsak delavec, ako le količkaj misli.

Višina nagrade, ki jo kapitalisti dovolijo, je popolnoma odvisna od gospodarjeve volje. Delavci nimajo pri razdeljevanju dobička nobene besede, medtem ko sklepajo delničarji, ki se niso trudili za doseg profita, kakor so se trudili delavci, sami o dividendah in o razdelitvi žetve sploh. Razuntega pa nimajo delavci nobenega vpliva na vodstvo podjetja, na sprejemanje dela, na naročila i. t. d. in njihovo solastništvo je ogromna laž.

Čimprej se delavci rešijo tega sistema, tem bolj bo zanje.

Socialistično gibanje ne uriva socializma ljudem ki ga ne razumejo in se ga radi tega boje in branijo. Socializem uči ljudi za socializem, zato da ga bodo sami hoteli.

Vse znanje sveta je nagromadeno v knjigah. Knjige so dobra duševna hrana, ako so dobre. Knjige so strup za možgane, ako so slabe in jih dobi v roke netreniran čitatelj, ki še ne zna ločiti dobro knjigo od slabe. Učite se čitati dobra literarna dela in učite se to kar čitate tudi prebaviti.

Sedma obletnica november-ske revolucije v Rusiji.

Dne 7. novembra so se v Rusiji vršile velike slavnosti sedme obletnice boljševiške revolucije, ki je strmoglavila Kerenskijevo vladu in uvedla sovjetski sistem ter diktaturo boljševiškega krila ruskega socialističnega gibanja, ki se je pozneje formiralo v komunistično stranko, zato da se je tudi po imenu ločilo od menjševiškega krila in socialnih revolucionarjev.

Slavnosti dne 7. novembra so bile v Moskvi, Leningradu, Kijevu in drugih večjih mestih ne samo manifestacije komunističnega delavstva, ampak so imele tudi vojaški značaj.

Rusija je sedaj v dobi ekonomske rekonstrukcije. Prvič od leta 1914 je zadnje dve leti prosta vojne, bodisi z zunanjimi sovražniki ali pa v svojih mejah.

Industrija večinoma še ni dosegla produkcije kakršno je poznala do l. 1914, toda je veliko boljša kot je bila l. 1920. Suša je zadala tudi to poletje nekaterim pokrajinam težak udarec, toda pomanjkanja živil kakor je bilo leto poprej danes v Rusiji ni.

Kapitalistične vlade so Rusijo po novembarski revoluciji pričele blokirati in prirejale oborožene vpade v njeno ozemlje, ali pa podpirale bele garde. Ko so s tem prestale, so nadaljevale z diplomatičnim izoliranjem Rusije. Ker pa je Rusija malo prevelika in bi jo bilo težko zagraditi, in ker Rusija ni svet zase ampak le precejšen kos sveta na katerem so tudi druge dežele, se je izkazalo, prvič, da Rusija ne mara carizma, in da jo bo vsaj za precejšnjo vrsto let vladal sedanji režim. Rusi pa so na drugi strani uvideli, da svetovne revolucije kakor so si jo zamislili boljševiki ne bo, in ker je dežela odvisna od dežele, so se polagoma pričele konference, pogajanja in diplomatična kreganja. To vse je bilo uvod za obnovev odnošajev z Rusijo.

Baltiške dežele so priznale sovjetski režim kmalu ko so se ustanovile, ravno tako Finska. Švedska je priznala sovjetsko Rusijo v tem letu. Z Nemčijo ima Rusija prijateljske odnose v diplomatičnem smislu besede ves čas po padcu kajzerizma. Toda priznala jo je že kajzerjeva Nemčija po sprejetju Brest-litovske pogodbe, in prvi nemški poslanik v Moskvi, ki ga je poslala kajzerjeva vlada, je bil umorjen. Nemčija je zahtevala zadoščenje in poročali so, da je moralo ta čin plačati veliko socialnih revolucionarjev, kateri so bili obdolženi umora poslanika, s smrtjo. Za časa ženovske konference je bila med zastopniki Nemčije in Rusije sklenjena v Rapallu trgovska pogodba, ki je vzbudila veliko senzacijo. Pozneje se je izkazalo, da ni prinesla posebnih koristi ne Rusiji in ne Nemčiji, ker manjka za velika povzvetja v Rusiji obema kapitala.

V letu 1924 je priznalo sovjetsko Rusijo 10 držav.

Prva je bila Anglija, ki jo je priznala takoj ko je prišla na krmilo delavska stranka. Zadnja je bila Francija, ki je zavzela po padcu Poincarrejeve vlade napram Rusiji prijaznejše stališče.

Anglija jo je priznala 1. februarja 1924;

Italija 7. februarja 1924;

Norveška 13. februarja 1924;

Avstrija 20. februarja 1924;

Grčija 8. marca 1924;

Švedska 15. marca 1924;

Kitajska 31. maja 1924;

Danska 18. junija 1924;

Mehiko meseca avgusta 1924;

Francija 28. oktobra 1924.

Japonska in Zedinjene države sta edini veliki državi, ki še nista priznali sedanjega ruskega režima. Japonska ga je pripravljena priznati pod gotovimi pogoji, in ti pogoji so koncesije, ki jih zahteva od Rusije. Pogajanja, uradna in neuradna se med Japonsko in Rusijo vrše že več mesecev; ko se v eni obliki prekinejo, se prične v drugi. Vlada Zedinj. držav pa vztraja pri svojem stališču, da ne mara s sedanjo rusko vlado imeti nobenih opravkov, — nobenih pogajanj. Dokler je vladal Francijo Poincare, je imela ameriška vlada, v kolikor se tiče protiruske politike, v njemu močnega zaveznika. Danes je tako zaslombo izgubila, toda ima jo še ogromno v vsem kapitalističnem svetu.

Ko bo Rusija enkrat priznana od vseh važnejših držav, bo povabljena tudi na pristop v ligo narodov; MacDonald bivši angleški ministerski predsednik, je že na zadnjem liginem zboru naglašal, da društvo narodov ne more biti efektivno, dokler mu ne bodo pripadale tudi Rusija, Nemčija in Zedinjene države.

Volitve na Norvežkem.

Dne 21. oktobra so se vršile na Norvežkem volitve v parlament, v katerem imajo delavske skupine sedaj 39 poslancev; v prejšnji zbornici so jih imele 37. Norveški parlament šteje 150 poslancev.

Kmalu ko se je ustanovila moskovska internacionala, se je večina vodstva norveške del. stranke pričela nagibati v komunistično strujo, in se je končno pridružila kominterni, socialisti pa so izstopili in organizirali svojo stranko. Norveška del. stranka pa ni bila dolgo v prijateljstvu z Moskvo. Nastali so notranji boji radi spora z Moskvo, kar je kom. gibanje na Norvežkem zelo oslabilo in gre od tedaj vedno navzdol.

Posamezne delavske skupine imajo v zbornici sledeča števila poslancev:

	V prejšnji zbornici	V novi zbornici
Socialni demokratje	8	9
Delavska stranka	14	24
Komunistična stranka	14	6
"Divji" komunisti	1	—

Norveška delavska stranka je bila do nedavno pridružena tretji internacionali, toda ker se ni hotela pokoriti vsem zaključkom kominterne, je prišla z njo v oster konflikt in Zinovjev ni štedil z besedami v obsojanju njenega vodstva. Sedaj se vrše pregovori za povrnitev norveške delavske stranke v socialistično internacionalo in ko se to izvrši, bo delavstvo na Norvežkem (izven komunistov) zopet združeno v enotni stranki. Pri zadnjih volitvah so komunisti izgubili več ko polovico mandatov.

Po volitvah.

Natančne številke glasov, oddanih za posamezne kandidate, bodo objavljene šele čez par tednov.

Ena poročila pravijo, da je bilo oddanih za predsedniške kandidate okoli trideset milijonov glasov; Coolidge jih je dobil 18,000,000, Davis 8,000,000 in LaFollette 4,000,000. Coolidgeova številka se bo najbrž zmanjšala za kak milijon, medtem ko bo LaFolletteva narasla za pol milijona ali kaj podobnega, če se ne bodo uradniki, ki take stvari seštevajo, zmotili.

Naše čitatelje bo zanimalo, koliko glasov so dobili socialistični kandidati. Mnogo v tistih državah, kjer je bil na glasovnici socialistične stranke označen tudi predsedniški kandidat, in manj v tistih, kjer naša stranka ni imela predsedniških elektorjev.

Victor L. Berger je ponovno izvoljen v kongres in je dobil par tisoč glasov več kot pri zadnjih volitvah, toda tudi njegov republikanski nasprotnik jih je mnogo dobil. Ko se je pričelo štetje glasov, je izgledalo, da bodo socialistični glasovi poplavalili milwauški okraj, in da bo soc. stranka dobila tam dva kongresnika in ves Milwaukee County pod svojo kontrolo. Ko se jih je šlo nekaj ur, se je izprevidelo, da take zmage letos še ni. Socialisti bodo imeli v bodoči wisconsinski legislaturi sedem mandatov. Njihovi glasovi so povsod narasli, ampak tudi nasprotniki niso držali križem rok, pač pa prav dobro agitirali.

V New Yorku je zmagal na socialistični listi kongresnik La Guardia, ki je bil pri kongresnih volitvah pred dvema leti izvoljen na listi republikanske stranke. Socialistični kandidati v New Yorku so dobili lepo število glasov, toda Coolidgevega vala niso mogli odbiti. La Follette je dobil v New Yorku zelo veliko glasov na socialistični glasovnici.

V Californiji so bili vsi glasovi za LaFolletta oddani pod socialistično rubriko in tako naša stranka v oranžni deželi ni dobila še nikoli toliko glasov kot to leto.

Socialistični glasovi so od l. 1920 narasli, tam pa, kjer smo imeli kandidate samo v lokalne urade, so padli. Skupno število vseh glasov oddanih na socialistični glasovnici pa je po dosedanjih virih precej višje kot l. 1920.

V Chicagi so dobili predsedniški kandidati sledeča števila glasov:

Coolidge, republikanska stranka	560,000
Davis, demokratska stranka	278,000
LaFollette, progresivna kombinacija	170,000
Johns, socialistična delavska stranka	1,200
Foster, Workers' Party (komunisti)	420
Wallace, Commonwealth Land	1,000
Faris, Prohibition Party	204

Foster je dobil v okraju Cook (Chicago in predmestja) par glasov nad tisoč, kakor je bilo objavljeno dne 6. novembra, Johns, kandidat Socialist Labor Party, jih je dobil v istem okrožju 1.346, torej nad tri sto več kot Foster. Komunisti so pričakovali v Chicagu kakih 12.000 glasov, pa so jih dobili v vsem čikaškem okraju komaj tisoč, dasi izhaja v tem mestu njihov dnevnik in mesečnik ter kopa drugih komunističnih listov v raznih jezikih. Glasovi ki jih je dobil Foster so pokazali, da je vse vpitje o komunistični nevarnosti največ strašilo ali karkoli že, ki ima služiti reakciji v njene namene. Stranka, ki dobi v takem industrijalnem mestu kot je Chicago samo tisoč glasov, sploh ne more biti stranka v pravem pomenu besede.

Governorski kandidatje delavskih struj so dobili v čikaškem okrožju glasov:

Lafin, socialistična stranka	8.000
Dunne, Workers' Party (komunisti)	750
Koch, Socialist Labor Party	790

Zanimivo je, da imajo eselpistični kandidatje v Chicagu več glasov kakor komunistični kandidatje, dasi so prvi v tem mestu skoro brez vsake organizacije. Kandidatje za zveznega senatorja:

Koop, socialistična stranka	8.520
Engdahl, Workers' Party (komunisti)	730
Wirth, Socialist Labor Party	732

Workers' Party ima v Chicagu baje več članov kot pa je dobila glasov. Vzrok je, da jih mnogo izmed njih nima državljske pravice. Razume se, da te številke niso do pike točne in da se pri štetju na manjšinske grupe ni mnogo pazilo. Ampak kolikor je bilo vzetih glasov socialistični stranki, toliko jih je bilo vzetih drugim skupinam, oziroma manj, ker so manjše.

Coolidge je dobil po vsi deželi dva milijona glasov več kakor Harding L. 1920, in Davis en milijon glasov manj kakor Cox pred štirimi leti.

Glasovi, oddani za LaFolletta, se štejejo za radikalne glasove, pred štirimi leti pa so se šteli za take glasovi tisti ki sta jih dobila kandidata socialistične in farmerske-delavske stranke. Če primerjamo radikalne glasove, vidimo da jih je bilo dne 4. novembra 1924 nad 3.000.000 več kakor pa smo jih imeli 2. novembra 1920.

Senator Magnus Johnson, ki je bil pri dopolnilnih volitvah izvoljen v zvezni senat na listi farmerske-delavske stranke v Minnesoti, je bil dne 4. novembra poražen in Coolidgov republikanec je zmagal. Farmerska-delavska stranka v Minnesoti je izvolila tri kongresnike. V novem kongresu bodo torej trije laboritje, dva socialisti in pa skupina La Follettovih progresivcev, ki so bili izvoljeni na listah republikanske ali demokratske stranke.

"THE NEW LEADER"

Najboljši angleški socialistični tednik v Ameriki je "The New Leader", ki izhaja v New Yorku. Vsebinska je izbrana in za sotrudnike ima sposobne pisatelje in časnikarje. Prinaša pregled socialističnega gibanja doma in po svetu. Razprave in članke ter vse kar prinaša, je vredno, da se čita. Naročnina na "New Leader" je \$2 na leto. Naslov: "The New Leader", 7 E. 15th St., New York, N. Y. Naročnino sprejema tudi tajništvo JSZ. Sodrug in somišljeniki, širite naše liste!

Nekaj o Besarabiji.

Besarabija je danes sporno ozemlje. Do l. 1918 je pripadala Rusiji, po ruski revoluciji pa si jo je prilastila Rumunija kot "odškodnino" za rumunsko zlato, ki so ga konfiscirali sovjeti. Tekom prodiranja nemških in avstro-ogrskih armad v Rumunijo je rumunska vlada poslala svoje zlato na varno v Rusijo, kjer bi ga nemške čete ne mogle doseči. Dosegla pa ga je ruska revolucija, in to zaželeno priliko je izrabila Rumunija za okupiranje Besarabije.

Čudno zveneče ime te dežele ni še dovolj pojasnjeno, kajti če se izvaja prva polovica od plemena Besov, ostane drugi del besede še vedno nepojasnen. Najbrž se je imenovala dežela po moldavskem knežjem rodu Besarabov, ki so bili najbrž bizantinskega pokolenja.

Besarabija je ozemlje med Prutom in Dnjestrom, teh mogočnih karpatskih rek, ki si ohranita tudi v stepi silo svojega toka. To je nižina proti visoki ravnini Podolja. V gorenjem delu še prevlečena z izrastki Karpatov, preide dežela pozneje v stepo.

L. 1503 so Besarabijo zasedli Turki. Od l. 1367 dalje je bila del moldavskega kraljestva. Rusi so jo okupirali l. 1770 in Turki so se ji odpovedali l. 1812 na bukareški konferenci, toda Besarabija je imela svojo posebno upravo. Berlinska pogodba iz l. 1878 pa je dala Besarabijo popolnoma Rusiji. Besarabija meri 17.146 kv. milj in ima 2.344.800 prebivalcev, ki se pečajo večinoma z živinorejo, pridelovanjem žita in vinarstvom.

Prebivalci so povečini moldavskega, to je rumunskega in ukrajinskega izvora. Številni priseljeni nemški kolonisti, posebno Švabi, so si pridobili dosti zaslug za kultiviranje te stepne dežele.

Nekatere njih vasi imajo imena, ki spominjajo na nemške zmage v vojnah v začetku 19. stoletja. Tako na primer Leipzig, Arcis, Paris. Poleg imenovanih narodnosti pa žive v Besarabiji še Bolgari, Grki, Armenci in Tartari. Pravi velikoruski element pa je bil zastopan le v uradništvu, dokler je bila Besarabija ruska provinca.

Severozapadni kos Besarabije je prav posebej zanimivosti. Tukaj so se stiskala prej tri cesarstva, Avstrija, Rusija in Turčija. Na mesto slednje pa je stopila že pred dolgim časom Rumunska. Tu na koncu Besarabije leže tudi znamenita mesta Podolce, Kamenec in Chotin in tu je mejila prej Poljska na Turčijo. V najkrajnejšem kotu Besarabije leži Novoselica, neda leč od bukovinskega glavnega mesta. V deželi prevladuje stepa. Reke tečejo v globoko zarezanah dolinah. Ravnina je razorana s številnimi dežnimi jarki, kakršnih je vse polno po ameriških prerijah. Gozdovi so v dolini reke Dnjestra

in na nekaterih drugih boljših krajih. V splošnem pa je najti le borno stepno grmičevje.

Vprašanje pripadnosti Besarabije med Rusijo in Rumunijo ni še rešeno. Rusija ni priznala aneksije Besarabije k Rumuniji, toda v Rumuniji pravijo, da je Besarabija bila njihova, da se jim jo vzele močnejše sile in da je sedanja aneksija v skladu s pravico. Rusija bi se baje sprijaznila s plebiscitom besarabskega prebivalstva. Če se bi izreklo za Rumunijo, bo to Rusiji prav, ne bo pa priznala Besarabije Rumuniji brez plebiscita ali brez pogodbe.

Prohibicija med ameriški Slovenci.

K. T.

Skoro ne mine teden, da se ne bi eden ali drugi naših agitatorjev bridko pritoževal nad pijančevanjem, ki se je razpaslo po nekaterih naselbinah. Slovenci, tukajšnji in v "mili domovini", so od nekdaj radi pili. Toda v Ameriki se je po prohibiciji obrnilo v tem oziru "iz dežja pod kap", posebno kar se tiče nekaterih narodnosti, in naša pravijo da ni izvzeta.

Preje so ljudje pili večinoma pivo, sempatam kozarček rakije, včasih kdo tudi čašo "vinca rujnega". Ko je prišel delavec iz fabrike ali majne, ga je spil "flašo" ali dve, če ga je imel v kleti. Familije ki so držale "board", so tudi skrbele da boardarji niso trpeli žeje. V krajih kjer ga niso točili doma, je poslal atek, ko je prišel z dela, hčerko ali sinčka v salun, pa ga mu je prinesel za nikel v "pelci". Ako ni bilo drugače, je šel sam ponj, če treba tudi desetkrat na večer. Ali pa se je mimogrede oglasil v salunu in ga spil "tavelki glaž", zraven pa pojedel še "sandvič", ki ga je dobil povrh.

Pa je prišla prohibicija in ljudje, navajeni piva, so tarnali in begali iz kraja v kraj ter iskali oaze v prostorni pustinji. Tako se je pričela nova industrija — "butlegerstvo" — ki je mnogim prineslo čedne denarce. Na tisoče hiš se je spremenilo v pivovarne v malem. Iznajdljivi ljudje, željni požirka močnega, so pronašli, da je vsaka "kafekangla" dobra za silo, če ni bilo kotlička.

Prvo jesen po prohibiciji so tisti ki se razumejo na vino, ne samo kako se ga pije ampak tudi kako se ga dela, pričeli "prešati". Od deset do petindvajset galonov so ga napravili, in to je bilo veliko. V par mesecih, pa je pošel. "Drugo leto ga bomo pa malo več naredili." In zopet ga je bilo premalo.

To jesen se bo porabilo več grozdja za "prešanje" kakor preje dve jeseni skupaj. Prohibicija je imenitno "prohibitirala".

Prohibicija kakor je bila sprejeta je napaka. Tisočkrat bolje je, če se točenje pijač pametno regulira, kakor pa da se jih prepove, ne da bi se jih prepovedalo. Razumno je, če se ljudi uči da je čezmerno uživanje alkoholičnih pijač zastrupljanje organizma ali "organona", kakor se glasi v Gorkijevi drami "Na dnu", ni pa razumno da se jim nekaj prepove, kar nočejo da bi se jim prepovedalo.

Glavni uradi slovenskih jednot bi sedaj že lahko povedali kaj zanimivega o rezultatih "prohibicije". Tudi blaznice imajo na razpolago zanimive številke. Čikaške policijske postaje so zaposljene največ z za-

devami, ki imajo svoj izvor v prepovedanih pijačah. Pijanstvo v družini, kreg, tepež, pa pošlje kdo po "policijskega". In potem aretacija, malo pridige na policijskem sodišču, pa spet domov, malo piti in se povesečiti, nato pa kreg, pretep, pa zopet policaj.

Od novega leta naprej so alkoholne pijače zahtevale v Chicagi dve sto človeških žrtev. Vsi ti so šli v večna lovišča ker so imeli "organon zastrupljen z alkoholom", pa je odpovedal delovanje in izpustil po špiritu puhtečo dušo v zrak.

Zaposlenost s produciranjem alkoholnih pijač je vzela ljudem nešteto ur, pa morajo pozabiti na vse drugo. Prošlo poletje mi je neki dolgoletni sodrug, s katerim sem se sešel nekje na vzhodu, dejal, da je "svet ves drugačen kot je bil in se za nič ne zanima razum za pijačo".

"Torej misliš da se ne bi dalo ustanoviti socialistične organizacije?"

Skoro se je razjezil, ko sem ga to vprašal. "Naseli se tukaj za 14 dni, pa boš videl," mi je dejal. "Dokler se bo pilo kot danes je vse zastoj." Morda ni tako hudo, ampak moj znanec je bil resnično hud. "Šel sem po 'havzi', je dejal, "toda ali misliš da še kdo kaj bere? — Saj res ne utegnejo . . .!"

Pred menoj leži pismo iz nekega velikega rudarskega mesta na zapadu, ki ga je poslal agitator, ki ni proti pijači in je za odpravo prohibicije in pa za trezne glave, kajti alkohol, če se ga uživa preveč, ubija razum in ga tira navzdol.

"Poskusil sem agitirati, kajti naselbina je velika, pa sem naletel na razmere, v katerih ni mogoče napraviti ničesar," pravi v pismu. "Slovenci v tej naselbini se bodo vtopili v valu alkohola. Vsakdo ki ima naše delavsko ljudstvo rad, se mora razjokati nad življenjem tukajšnjih rojakov. Pijani ljudje lahko jokajo, ampak tu ima tudi trezen človek priliko, da bi plakal nad potopitvijo ljudi v pijačo, ki jih že več ne zabava

Priprave za januarsko konvencijo.

Meseca januarja se bo vršila konvencija Konference za progresivno politično akcijo, na kateri se bo sklepalo o ustanovitvi "tretje" stranke. Socialistična stranka je imela ves čas kampanje pred očmi dejstvo, da brez močne stranke ameriško delavstvo v politiki ne bo drugega kakor žoga kapitalističnih strank, zato je ob vsaki priložnosti naglašala, da se mora delavstvo organizirati tudi politično.

Socialistična stranka bo na januarski konvenciji odločujoča sila — ako socialisti hočejo. Ako hočejo, da ameriško delavstvo dobi stranko, ki bo res delavska ali stranko ki bo imela pogoje da postane izrecno delavska stranka, morajo podjati socialistično stranko. Nobena dežela nima delavske stranke brez sodelovanja socialistične stranke. Tudi Zedinjene države je ne bodo imele, ako jo ne bo pomagala graditi in ji dala pravo življenje ameriška socialistična stranka. Še dva meseca časa imamo da ustvarimo močno razpoloženje za združenje ameriškega delavstva na političnem polju. Agitirajmo za socialistično stranko in s tem agitiramo za skupno stranko delavcev in farmerjev, in proti kapitalističnim strankam.

ampak uničuje. Vsak večer v hišah harmonika, ples in z vinom obložene mize. Domača družina pije, fantje in sosedje, ki pridejo vasovat, popevajo, namakajo grla, uganjajo burke, pa — saj veste kako je kadar so duhovi razvneti od vinca rujnega ali pa od žganja. Vprašaj tako družbo naj se naroči na tak in tak list, pa se bo režala, zbijala iz tebe šale in ti ponujala piti. Pij—! Še enega — kaj bi se tako branil!

“Delo imajo težko in nezdravo. Zbiti kot so, se tolažijo v pijači in si poslabšujejo položaj in zdravje. Če bi jim tudi od strani kako povedal, da ni zdravo kar počno, bi se krohotali na ves glas in se norčevali na tvoj račun. Človeška natura pa je čudna stvar. Veliko pretrpi, veliko spravi skozi želodec, zavžije lahko strupov ki bi jih niti vol ne prenesel, potem pa se upre. In tako vidite v vseh takih krajih človeške podrtije, od garanja in pitja runirana telesa. In nihče se ne briga zanje; lazijo okrog kot sence in čakajo, kje se bi dobilo kaj piti. Za jed jim ni.

“Nisem pristaš kake svetohlinske družbe treznosti, ali vseeno bi rad, da bi si ljudje znali včasih poiskati zabavo in se razvedrili ne da bi mogli biti v spremstvu alkoholnih duhov...”

Kdo pravi, da ni prosperitete!

Če misliš, da v tej deželi ni prosperitete, se skorogotovo motiš! Ako nimaš dohodkov, je to tvoja krivda, kajti za obogatiti imaš enake priložnosti kakor vsakdo drugi. Morda premalo delaš, pa si reven.

Naše prominentne družine so se z varčnostjo in težkim delom povzpele na lestvico visokih dohodkov in zanje je prosperiteta v popolni veljavi.

Sedaj, ko lahko pogledaš v davčne knjige, boš našel, da so imele v prošlem letu sledeče družine dohodke, ki jih ti ne boš nikoli imel, ker nisi varčen in delaven:

<i>Približni dohodki l. 1923..</i>	
<i>Familija</i>	
Rockefeller	\$27,960,000
Ford	16,490,000
Fayne Whitney	7,560,000
Harkness	6,940,000
Mellon	6,471,000
George F. Baker	4,970,000
Vanderbilt	4,871,000
Dodge	4,480,000
Guggenheim	4,366,000
Marshall Field	3,890,000
McCormick	3,772,000
Pratt	2,599,000
Cochran	2,424,000
Huntington	2,316,000
Wood	2,080,000

To so čisti dohodki, računani na podlagi dohodninskega davka, ki so ga plačale prej našteje familije. Ali njihovi dohodki so faktično večji, ker dohodke zmanjšajo da prihranijo na davku.

To ni vse denarno plemstvo, ampak samo nekaj izbranih rodbin. Razun teh je še nekaj tisoč drugih imen, ki se ponašajo s čednimi dohodki, tvojega imena pa ni med njimi. Morda si vlado ogoljufal in nisi hotel plačati davka od cele vsote?

LEONID ANDREJEV:

RDEČI SMEH

Odlomki najdenega rokopisa
Preložil Vladimir Levstik.

(Nadaljevanje.)

“Tako prijetno je bilo čuvstvo, sedeti zopet v banji kakor prejšnje dni, slišati znan glas, ne da bi pazil na zmisel besed, in gledati vsenakoli stare, znane reči: medeno pipo, narahlo pokrito z volkom, stene z znanimi arabeskami, priprave za fotografiranje, skrbno razvrščene po predalih. Zdaj se spravim zopet na fotografiranje; posnemal bom skromne, tihe pokrajine in fotografiral sinka, kako hodi, smeji se in nori okrog mene. Vse to lahko delam tudi brez nog. Tudi pisal bom zopet — o razumnih knjigah, o novih pridobitvah človeškega mišljenja, o lepoti in o večnem miru.

“Hohoho!” sem se zasmejal na glas, pljuska je po vodi.

“Kaj pa je?” se je oglasil brat preplašen in pobledel. Nasmehnil se mi je, kakor se ljudje nasmihajo otrokom, dasi je tri leta mlajši od mene. A nato je napravil globokoresen, zamišljen obraz, kakor starec, ki ga mučijo težke, tope, stare misli.

“Kam naj se človek zateče?” je dejal in zmignil z ramami. “Vsak dan, okrog ene ponoči, zapirajo časopisi svoje pisarne, in vse človeštvo plane prestrašeno iz spanja. Ta istodobnost občutkov, misli, trpljenja in strahov mi jemlje sleherni oporo, in takšen se vidim sam sebi, kakor trska na reki, kakor prah v vrtincu viharja. Nekaj me siloma trga od vsakdanjosti, in vsako jutro preživim strašen trenotek, ko plavam takorekoč v zraku nad črnim prepadom blaznosti. In jaz bom — jaz moram pasti v ta prepad. Ti še ne veš vsega, bratec — ti ne čitaš časopisov — prikrivajo ti mnogokaj, ti bratec, še davno ne veš vsega!”

Kar je govoril, se je zdelo meni strahotna šala — in enako se je pač godilo s kraja vsem tistim, ki jim je grozota vojne zmešala um. Zdelo se mi je šala — kakor da bi bil v tem trenotku, ko sem pljuskal po prijetni, mlačni vodi kopeli, pozabil vse, karkoli sem doživel tam.

“Naj pišejo časopisi, kar hočejo,” sem dejal tjavendan — “a zame je zdaj čas, da zlezem iz kopeli.”

Brat se je nasmehnil ter poklical slugo; prišla sta me ter me dvignila iz banje in mi pomagala, da sem se oblekel. Nato sem pil prelestno dišeči čaj iz svojega rebrčastega kozarca, misleč si na tistem: tudi brez nog se da dobro živeti! In potem sta me peljala v moj kabinet, in tam sem se spravil na delo.

Pred vojno sem pisal za neki časopis "me-sečni pregled inozemske književnosti," in zdaj sem videl pred seboj tako blizo, da sem jih mogel vse doseči z roko, ves hrib teh omiljenih, rumeno, modro in rjavo broširanih zvezkov. Moje veselje, da sem zopet med njimi, je bilo toliko, da se niti nisem mogel odločiti in izbirati med njimi, temveč sem jemal le zdaj tega, zdaj onega ter jih nežno božal z roko. Čutil sem, da mi sije pri tem ravnanju obraz v usmevu, ki mora biti prejkone dovolj naiven; toda nisem se ga mogel vzdržati, ko se mi je oko z naslodo potopilo v vse te črke, okraske in preproste, stroge, okusne risbe na ovitkih. Koliko finega umevanja, koliko čuta za lepoto je bilo v vseh teh rečeh! Koliko ljudi je moralo delati, napirati možgane, vporabljeni svoj talent in okus, da so ustvarili zgolj to edino črko, ki se je zdela v svojih zapletenih oblikah vendarle tako preprosta in lepa, tako umna, skladna in zgovorna!

"Toda zdaj brž na delo, na delo!" sem zaklical samemu sebi, poln spoštovanja do dela.

Prijel sem za pero, da zapišem naslov — ah, pa roka ni hotela naprej! Kakor žaba, ki so jo privezali na nit, je skakljala čez papir, in pero je obtičalo v njem, praskalo, trgalo, tipalo v brezsilju na desno in na levo ter ni napravilo drugega kakor brezzvezne, brezumne, krive in kodraste črte. Nisem zakričal, nisem se premaknil — v mrzlemi drvenenju gotovosti, da se mi bliža strašna usoda; moja roka pa je skakala po žarko osvetljenem papirju, in vsak prst zase je trepetal v takšnem brezupnem, blaznem strahu, kakor da so ti moji krčevito trepečoči prsti še tam zunaj, na vojni, in da gledajo plameneci ogenj požarov in kri, in poslušajo vzdih in tožbe, polne neskončnih bolečin. Tako noro so drhteli moji prsti, kakor da bi se bili ločili od mene; postali so bili živa bitja z ušesi in z očmi. Otrpel od mrazu, preslab, da bi zakričal ali da bi se ganil, sem sledil s pogledom njih divjemu plesu po čisti, kričeče-beli poli.

In tako tiho je bilo okoli mene. Mislili so, da delam, vsa vrata so bili pozaprlji, da ne bi prodrli do mene glas, ki bi me motil; jaz pa sem sedel sam, brez vsake možnosti, da se premaknem, in sem pokorno gledal drhtenje svojih rok.

"To nima pomena," sem rekel na glas, in v tihi samoti mojega kabineta mi je zvenel glas tako rezko in hripavo kakor glas norca. "Nima pomena. Narekoval bom pač. Milton je bil celo slep, ko je ustvarjal svoj "Izgubljeni raj". Saj vendar še lahko mislim — to je glavno, to je vse."

In pričel sem obrazovati globok in dolg stavek o slepem Miltonu, toda besede so se mi zmešavale in uhajale, kakor uhajajo nerodnemu stavcu črke iz kota, in ko sem bil s stavkom pri kraju, se že nisem več spominjal začetka. Trudil sem se, da bi zopet našel ta začetek, skušal sem se spomniti, kako sem se pravzaprav domislil tega čudnega, neumnega stavka o slepcu, ki se je pisal Milton — in nisem se mogel.

"Izgubljeni raj . . . Izgubljeni raj . . ." sem ponavljal, ne da bi razumel pomen besed.

In zdajci sem se zavedel, da pozabljam sploh toliko reči, da sem postal čudno raztresen in nič več prav ne razločam znanih oseb; da mi celo v najenostavnejšem razgovoru pogostoma primanjkuje izrazov — ali, če vem tudi besede, vendar ne razumem njih pomena. Postalo mi je jasno, da je zdaj vendarle nekaj čudnega v mojih dnevih: tako neznansko kratki so, pohabljeni in odrezani kakor moje noge, prekinjeni z zagonetnimi presledki — ki niso drugega kakor dolge ure brezvestja, o katerih mi ne ostaja niti najmanjši spomin.

Hotel sem poklicati ženo, toda pozabil sem bil, kako ji je ime; in to me zdaj ni več prese-nečalo, niti ne plašilo. Čisto tiho sem zašepetal: "Žena! . . ."

Beseda, ki mi je zvenela okorno in nena-vadno, je zamrla, ne da bi jo kdo slišal. Nič odgovora; vse okoli mene je ostalo tiho. Bali so se, da me z nepredvidnim glasom zmotijo pri delu, in tako je bilo pri meni tiho, tako tiho, tiho — prav kakor se spodobi v kabinetu uč-njaka, ki mora biti udoben, lepo miren in vab-ljiv za premišljanje in stvarjanje.

"Kako skrbje zame, ljube, dobre duše!" sem mislil ginjen.

. . . In nadme je prišla inspiracija, sveto navdušenje. Solnce je vzplamenelo v moji glavi, in njegovi žareči, stvarniški žarki so se raz-lili po vesoljnem svetu, in povsod so trosili cvet-je in pesmi. Cvetje in pesmi! In pisal sem vso noč, ne da bi se utrudil, svobodno plavaje na krilih mogočnega, svetega navdušenja. Kar sem pisal, je bilo veliko in nesmrtno: bile so pesmi in cvetje.

Cvetje in pesmi . . .

DRUGI DEL.

Deseti odlomek.

. . . Vendarle ga je rešila smrt — v petek tega tedna. Bilo je odrešenje za ubogega brata, rešitev v pravem zmislu besede: ta breznogi, po vsem životu drhteči hromec z zmedeno dušo je nudil v svojem blaznem vzhičenju stvaritelja zares strahoten pogled, ki je bil vreden naj-globljega pomilovanja. Od tiste noči, ko sem ga na stolu pripeljal v njegov kabinet, je pisal dva meseca brez prestanka, ne da bi zapustil svoj stol; branil se je jesti, neprestano je jokel ter se hudoval, ako smo ga za kratek hip ločili od pisalne mize. Z nenavadno brzino mu je be-žalo pero po papirju; list za listom je metal na stran, venomer je pisal in pisal. Spanje ga je zapustilo; le dvakrat se nam je posrečilo, da smo ga s krepko dozo morfija spravili v po-steljo; kasneje pa tudi omamna sredstva niso mogla več ovirati njegove blazne delavnosti. Kakor je želel, so bila okna ves dan zavešana, svetilka je neprenehoma gorela ter proizvajala v njem iluzijo noči; kuril je cigareto za cigareto

in pisal. Očividno se je čutil srečnega; pri zdravih ljudeh nisem videl nikoli tako navdušenega izraza v licu: to je bil obraz proroka ali velikega pesnika. Ves suh je bil postal, ves prozoren in voščenobled kakor mrlič ali asket, in lasje so mu popolnoma osiveli; razmerno mlad mož, je pričel svojo delo — ko ga je dovršil, je bil starec. Včasih se je napela njegova stvariteljska gorečnost do pravcate besnosti, pero se je zadrlo globoko v papir, ali on ni zapazil; v takšnih trenutkih ga ni bilo dobro prijeti, ker ga je ob najmanjšem dotikljaju napadel krč, solze in smeh; včasih, a le zelo poredkoma, si je privoščil kratak oddih: blaženo se je smehljalo ter se spuščal v razgovor z menoj, ponavlja je vsakokrat ista vprašanja: kdo da sem in kako mi je ime in kako dolgo že delujem na književnem polju.

In nato je pripovedoval, vstrežljivo, z vedno istimi besedami, kak smešen strah se ga je polotil tistikrat, ko je zapazil, da je izgubil spomin in da ne more delati, in kako sijajno je ovrigel ta bedasti strah, s tem da je pričel svoje nesmrtno delo, svoje "cvetje in pesmi".

"Na priznanje sodobnikov se seveda ne zanašam," je govoril ponosno in skromno obenem, polagaje drhtečo roko na tisto kopico praznih listov — "toda bodočnost bo vedela ceniti moje ideje."

O vojski ni govoril nobenkrat; niti enkrat se tudi ni spomnil žene in sinka; fantom dela, tega pošastnega, brezkončnega dela si je tako popolnoma osvajal njegovo pozornost, da ni imel zmisla za nič razen zanj. Mogel si hoditi po njegovi sobi ter govoriti — on ni zapazil; niti za trenotek mu ni izginil z obraza tisti zlovesči izraz napetosti in stvarjajočega navdušenja. V tihoti noči, kadar je vse spalo in je le on sam brez pokoja predel brezkončno nit svoje blaznosti, je delal naravnost strašen vtisk; samo jaz in mati sva se mu takrat upala približati. Enkrat sem poizkusil ter mu dal svinčnik v roko, namesto suhega peresa; toda na papirju sem našel le iste brezvezne, nezmyselne čačke in črte kakor sicer.

Umrl je ponoči, pri delu. Dobro sem poznal svojega brata in način, kako se je izražala njegova blaznost, me ni presenečal; že v pismih, ki nam jih je pisal z bojišča, je kipelo njegovo strastno hrepenenje po delu, tisto kar je tvorilo po njegovi vrnitvi vso vsebino njegovega življenja, in kar je v zvezi z brezsilno onemoglostjo njegovih izmučenih, upehanež možganov moralo povzročiti katastrofo. In zdi se mi, da se mi je posrečilo dovolj jasno označiti celotni spored duševnih razburjenj, ki so se naposled zaključila z njegovo smrtjo v tisti usodni noči. Vse kar sem tu napisal o vojni, sem posnel iz opisov in pripovedovanja svojega rajnega brata, ki je bilo seveda mnogokrat zmedeno in brez notranje zveze; le nekatere posamezne slike in spomini so se bili vtisnili njegovemu umu

s tako neizbrisno globokostjo, da sem jih mogel ponoviti skoraj dobesedno tako, kakor mi jih je on razkazoval.

Ljubil sem ga in njegova smrt me tare kakor težek kamen in mi teži možgane z vso svojo protivno brezumnostjo in nezmyselnostjo. Tisto nedoumno, kar se liki pajčevina oklepa mojih misli, se je okrepilo z bratovo smrtjo — tišči me in me muči s strahotno, nepojmljivo silo. Vsa naša rodbina je odpotovala na deželo k sorodnikom, čisto sam sem v tej hiši — v tej samotni, tihi hiši, ki jo je brat tolikanj ljubil. Služinčad je odpuščena, samo vratar sosednje hiše prihaja vsako jutro zakurit peči; drugače sem sam, ves čas sam, čisto sam. Kakor muha se zdim, ki so jo zaprli med dvojno okno — sem brenčim in tja brenčim in se vedno iznova bijem z glavobolom ob nevidno, neprodarno zapreko. In čutim, in vem, da več ne zapustim te hiše. Zdaj ko sem sam, me ta vojna popolnoma ovladuje, stoji pred menoj kot neprodurna uganka, kakor strašen duh, ki mu ne morem delati telesnosti in prijemljive oblike. Skušam si ga naslikati v vseh mogočih podobah; predstavljam si ga kot votlooko pošast visoko na konju, kot senco, porojeno v oblakih, neslišno plavajočo na zemljo — a niti ena med temi slikami ne more razdreti mrzle, tope, srepše groze, ki me obdaja.

Jaz ne razumem vojne in moram zblazneti, kakor je zblaznel brat in so zblaznele stotine norcev, ki jih vozijo sem z bojišča. Ne bojim se blaznosti, temveč zahteva časti se mi vidi, da izgubi človek pamet nad tem brezumnim "problemom" — prav kakor je vojaku zahteva časti, da pade na svojem mestu. Toda pričakovanje, to počasno, naravnostno bližanje blaznosti, to predčustvo strmega, silnega padca v brezno, ta neznosna bolečina izmučenih možganov — to je, kar me uničuje . . . Moje srce je nemo in otrplo, mrtvo je, njemu ne cvete novo življenje; toda moje mišljenje je še živo in se še skuša boriti proti usodi, ki ga čaka. Res, da nima več tiste orjaške moči kakor prejšnje dni, in včasih prihaja brezsilno in slabotno kakor otrok, tako da se mi samemu smili. Trenutki prihajajo, ko moji možgani, kakor uklenjeni v pritisk železnih obročev, ne morejo več prenašati muk in ko bi se najrajši zagnal slepo tja na ulico, na trg, v sredo množice, ter zakričal na ves glas:

"Takoj končajte vojno — če ne . . ."

In kaj — "če ne"? Mar so besede, da bi jih mogle izpametovati, besede, ki jim ne bi našli ravnotako glasnega, zlaganega odgovora? Ali mar naj padem pred njimi na kolena ter se razjočem? Saj prosjačijo stotisoči s solzami za mir — ali so dosegli s tem tudi le najmanjše? Ali se naj ubijem pred njihovimi očmi? Ubijte se! . . . Tisoče ubijajo dan za dnevom — ali bi bila v tem le najmanjša korist?

In kadar čutim tako svojo onemoglost, me popade besnost, ljutost vojne, ki se mi toliko

studi. Hotel bi, kakor tisti doktor, o katerem je brat pripovedoval, požigati njih domove, z njih zakladi vred, njih ženami, njih otroki; hotel bi zastrupiti vodo, ki jo pijo; hotel bi dvigniti vse mrtvece te vojne iz njihovih grobov ter jih zmetati v njih nečista stanovanja, v njih postelje, da spe z njimi, kakor z živimi svojci!

Zdajle bi hotel biti vrag, haha! Vse strahote pekla bi presadil na zemljo. Stori bi se gospodarja njihovih noči in njihovih sanj, in kadar so poljubili svoje otroke ter zaspali s smehljajem okoli ust, bi stopil prednje — črn, ogromen!....

Da, zares izgubljam pamet — samo da bi šlo naglo, naglo! Samo prav naglo....

(*Dalje prihodnjč.*)

Iz mojih mladih let.

III.

Glavni vodja tedanje male, a pogumne strankine čete je bil sodr. France Železnikar. Delaven in požrtvovalen — saj je prebil več let zapora za svojo idejo —, bil je obenem energičen in do skrajnosti skrupulozen. Najmanjša nemarnost ga je hudo ozlovoljila in proti tistemu, ki je kaj takega zakrivil, je znal biti silno hud. Strankine seje so se takrat vršile v gostilni pri Lozarju v Rožni ulici, v posebni sobi. Lastnih lokalov še nismo imeli. Seje so bile strogo tajne. "Predsedstvo" se je menjalo pri vsaki seji. Policijo pa smo imeli vseeno vedno na vratu. Tudi jaz sem bil kaj pridno zalezovan. Imel sem kar dve hišni preiskavi zaporedoma. Razparali so mi celo blazine. Iskali so neka "revolucionarna" pisma iz Švice, našli pa niso ničesar.

TedANJI strankini pristaši so bili vsi zelo agilni, tekmovali so v razpečavanju brošur in listov. Ta posel pa je bil takrat zelo težaven in nevaren. Najbolj se je pri tem neprijetnem delu odlikoval žel. strojevodja sodr. Simon Kmetec; razpečal je vsak teden po cele kupe najrazličnejših brošur in drugih spisov. Pridno so se takrat udeleževali sodrugi Brozovič, Grabljevič, Pavliček, Dueh, Lukas, Bartl, Kordelič, Zajc, dr. Jakobi in kasneje tudi Ivan Mlinar, Kopač in Zavrtnik. Od zunanjih sodrugov so bili zelo delavni Čobal in Rinaldo iz Zagorja in Drogenik v Celju. Za Jožeta Zavrtnika mi je še danes žal, da je odšel v Ameriko. Bil je eden glavnih utemeljiteljev železničarske organizacije. Saj ni šel menda rad iz domovine; zakaj se je odločil za pot preko oceana, pa bo morda še kdaj sam povedal.

Krščanskih socialstov pred tridesetimi leti še ni bilo; šele nagli razvoj socialne demokracije jih je prikladal l. 1894 v življenje. Njihov namen pa je bil takoj očiten: ovirati z vsemi, tudi najgršimi sredstvi, razvoj naše socialistične ideje, tiščati naše ljudstvo še nadalje v temi in nezvesti. Pojavil se je dr. Krek, agilen duševni delavec in dober organizator.

Krščanskim socialistom s Krekom na čelu ni bilo v boju proti nam nobeno sredstvo pregrdo. Ko smo imeli n. pr. l. 1902 v Kamniku prvi socialistični shod, na katerem bi morali govoriti Železnikar, Bartl in jaz, so klerikalci onemogočili shod na res "živalski" način. Komaj je sodr. Železnikar začel govoriti pred nabito polno dvorano, so skozi odprta okna začeli me-

tati žive kokoši, putke, peteline, piščeta na zborovalce. Ta kričavi perutninski rod, ki se je nepričakovano pojavil nad glavami v dvorani ter nasilje navzočih krščansko socialnih fanatikov, so shod spremenili v — cirkus, v katerem si čul smeh, vpitje, prepir in kletve. Med krščanskimi socialci je takrat prav živahno deloval Joža Gostinčar, tedaj še delavec v ljubljanski predilnici.

Vršil se je shod na Jesenicah v prvem nadstropju Trevnove gostilne, no, krščanski socialci so s silo vdrli in nas pregnali; šli smo nato na vrt zborovat, komaj smo pa zborovanje otvorili, so klerikalci začeli valiti po bregu sodce piva. In s to svojo originalno artijerijo so dosegli svoj namen. Shod se ni mogel vršiti. Še bolj čuden je bil slučaj v Novem mestu. Tam bi se bil moral neko nedeljo vršiti večji javen shod. Ko sva s sodr. Železnikarjem prišla na postajo, je bila ta dobesedno "oblegana" od ljudstva in orožnikov. Pri prvi maši so namreč v cerkvi pridigali, da pridejo iz Ljubljane "antikristi" in še cela vrsta takih, ki so se "hudiču zapisali" in da bo ta svojat sežgala vse novomeške cerkve. Tako shujškanega ljudstva še nisem videl. Sam okrajni glavar je prišel, v senci več žandarmerijskih bajonetov, do vagona, iz katerega sva hotela izstopiti, in je naju rotil, da naj nikar ne izstopiva, ker ne more garantirati za življenje, češ, ljudstvo je tako sfanatizirano, da naju strga na kose, če mu prideva v roke!

Navedel sem samo teh par drastičnih slučajev — takih zgodbic bi pa lahko povedal več, zlasti takih, ki so končale po zaslugi naših nasprotnikov prav krvavo, — pa naj to zadostuje v dokaz, da niso takrat dr. Krek in njegovi krščanski socialisti prišli preganjat teme, ampak preganjati tiste, ki so delovali že več let proti "temi."

Vendar se tistih starih časov rad spominjam. Tudi zato, ker je takrat vladal med nami res sodružni duh. Medsebojnih sporov v stranki takrat nismo poznali; z vso ljubeznijo smo se lotili vsi vsakega dela v korist proletarijata. Nasprotniki, zlasti krščanskosocialni klerikalci so seve z vso rafiniranostjo delovali zoper nas. Obrekovanje, laž, podtikanje, vse je bilo dobro, samo, da so nas blatili. Naj povem samo še to-le: Bil sem zaposlen v ljubljanski plinarni kot monter, ko prijoka v delavnico nekega dne k meni moja mati ter mi vsa obupana pripoveduje, da me ne more nič več priznati za svojega sina....

"Zakaj si mi naredil — mi jokaje očita — tako hudo žalost? Srce mi bo počilo."

(*"Pod lipo."*)

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČNINA POTEKLA?

Tekoča številka "Proletarca" je 896
Če je številka poleg vašega naslova manjša kakor je tu označena, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Pazite torej na številko v oklepaju poleg vašega naslova na prvi strani platnic.

Obnovite naročnino takoj, ko vam poteče. Ne čakajte opomina! S tem prihranite upravništvu delo in stroške. Če mogoče, pošljite poleg svoje še kako novo naročnino. Širite "PROLETARCA"!

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Zapisnik konference klubov J. S. Z. v Ohiju dne 2. novembra 1924.

Druga seja Konference socialističnih klubov in društev Izobraževalne akcije JSZ. za državo Ohio se je vršila v nedeljo 2. novembra v Slov. narodnem domu v Clevelandu.

Sod. Jacob Kotar, tajnik konference, je otvoril zborovanje ob 10. dopoldne.

Frank Mack izvoljen za predsednika seje, za zapisnikarja J. Jauch.

Tajnik prečita zapisnik prve ohijske konference, ki se je vršila v Girardu. Podal je obširno poročilo o namenu konference, in izraža upanje, da bodo tudi v tej državi uspešne kakor so v zapadni Pennsylvaniji.

Zastopani so bili sledeči klubi JSZ.: št. 27, Cleveland, zastopnika J. Jauch in Fr. Mack. Girard, št. 222, Anton Segina. Barberton, št. 232, J. Turšič.

Podporna društva: Naprej, št. 5 SNPJ., Andrew Bogatay. Društvo Jadranska Vila, John Breščak, in društvo "Na Jutrovem", John Tavčar.

Zborovanje je posetil tudi John Terčelj kot zastopnik pennsylvanske Konference klubov JSZ. Razun teh je bilo navzočih več sodrugov in sodruginj iz Barbertona in Clevelanda.

Sprejet je bil predlog, da imajo zastopniki društev Izobraževalne akcije na konferenci iste pravice glasu kot zastopniki klubov.

J. Jauch je poročal za klub št. 27, da je klub na tej konferenci prvič zastopan. Girardske konference se ni udeležil, ker je zastopnik zamudil vlak. Izvaja, da so razmere in okoliščine v slovenskih kolonijah v Ohiju pač drugačne kot v Pennsylvaniji, kjer so naselbine blizu druga drugi in je raditega sodelovanje med njimi lažje kot tam kjer so kraji bolj razdaljeni. Pravi, da je tudi tukaj še dosti dela in ravno v Clevelandu samem bi bilo potrebno ustanoviti še nekaj klubov, npr., potrebovala bi ga naselbina Collinwood, o kateri je čul, da ga v kratkem ustanovi oziroma reorganizira. Mnogo Slovencev živi v Newburgu in na zapadni strani mesta. V vsakem okrožju, kjer je dovolj naših delavcev je mesto za socialistični klub. Priporoča, da bi se tudi v Lorainu poskusilo, kjer imajo Slovenci svoj lastni dom in podružnico Zveze združenih prodajalen v Clevelandu.

Anton Segina za klub št. 222 poroča, da je bila girardska organizacija v tej kampanji aktivna in vršila agitacijo po svojih najboljših močeh. Člani so razdali kampanjske letake, ki jih je izdala JSZ. in druge.

Zastopnik Turšič iz Barbertona poroča, da je želja njihovega kluba da se take konference za ohijske klube obdržujejo tudi v bodoče in da se podvzame agitacija za organiziranje klubov tudi po drugih naselbinah. Ob enem poroča, da je klub v Barbertonu s sodelovanjem podpornih društev priredil skupni kampanjski piknik, ki je bil v vseh ozirih uspešen.

Jacob Kotar iz Warrena poroča, da je bil klub v kampanji delaven. Naglaša, naj sodrugi store kolikor morejo da se organizirajo socialistični klubi tudi po

drugih naselbinah v državi Ohio in se jih pridobi za naše gibanje.

Andrew Bogatay poroča, da je društvo "Naprej" št. 5 SNPJ. bilo vedno naklonjeno Izobraževalni akciji in ji prispevalo svojo kvoto. John Breščak pravi da je društvo "Jadranska vila" prenehalo biti član Izobraževalne akcije, upa pa, da se bo v tej zadevi pri društvu zopet kaj ukrenilo v prid Izobraževalne akcije.

John Tavčar od društva "Na Jutrovem" pravi, da je imenovano društvo ustanovljeno šele pred kratkim. Želi pojasniti o aktivnostih klubov.

Sod. Bogatay mu na kratko razloži delo socialističnih organizacij in cilje socializma.

Za njim je nastopil John Terčelj, ki je na kratko orisal kako so se pričele konference klubov v zapadni Pennsylvaniji. Začetek je bil težak in udeležba je bila prvič majhna, niti se ni večje pričakovalo. Toda dala je podlago drugim, ki so sledile in dale klubom in članstvu novo življenje. Konference, kjer so mogoče, dajejo sodrugom in sodruginjam priliko da se medsebojno spoznavajo in da se uče kooperativno delati. Mnenja je, da je taka akcija izvedljiva tudi v slovenskih naselbinah države Ohio in vzpodbuja sodruge na delo za pojačanje socialistične organizacije. Dejal je, da tudi če bi La Follette zmagal, bi naše delo ne bilo opravljen, kajti naloga socialistov je utrjevati socialistično stranko in jo napraviti tako močno, da bo odločevala pri grajenju in ustanovitvi nove delavske stranke in da ji bo dala program, ki bo odgovarjal potrebi časa in socialističnemu gibanju.

Sod. F. Mack je poudarjal, da se člani pri podpornih organizacijah premalo zanimajo za izobraževalno akcijo Jugoslovanske socialistične zveze. Sodrugi imajo tudi na tem polju agitacije priliko mnogo doseči.

Preide se na volitve odbora Konference.

Jacob Kotar, Warren, je ponovno izvoljen za tajnika-blagajnika.

Sprejet je bil predlog, da se zapisnikarja voli na vsaki seji Konference.

John Krebelj, Cleveland, je bil izvoljen za organizatorja.

Nadzorni odbor: sodrugi J. Jankovič, Barberton, in Fr. Jerina, Cleveland.

Jauch priporoča odboru mesto Lorain za sedež prihodnje konference, ako bo mogel vse potrebno urediti, ali pa Collinwood. Odbor vzame sugestijo na znanje in izjavi, da bo skušal z rojaki v Lorainu stopiti v stik in obvestil klube kedar se bo vršila bodoča konference. Sklicana bo ob času, ki bo primeren za tako zborovanje. — Seja zaključena ob 12:30 popoldne.

Popoldne se je vršil v Slov. narodnem domu volilni shod, na katerem sta govorila Max Hayes, urednik lista "The Cleveland Citizen" v angleškem, in Math Petrovič v slovenskem jeziku. Ker je dan poprej govoril na shodu v mestnem avditoriju naš predsedniški kandidat La Follette, katerega se je udeležilo tudi mnogo Slovencev, je bil naš shod le srednje dobro obiskan. Ker ni bilo vstopnine, se je med udeleženci pobiralo prostovoljne prispevke za pokritje stroškov. Ta kolekta je znašala \$47.55.

Joseph Jauch, zapisnikar.

Nov socialistični klub J. S. Z. v Montani.

STOCKETT, MONT. — V tej naselbini se je ustanovil socialistični klub, ki smo ga pridružili J. S. Z. Ob ustanovitvi je pristopilo vanj enajst članov. Tajnik kluba je sod. John Gazvoda. "Proletarec" je v tem okolišu precej razširjen, kar je zasluga sodruga Antona Žagarja, ki je bil pred par tedni tukaj, in pa drugih agitatorjev, ki delajo za razširjenje socialističnega časopisa. — *Poročevalec.*

O predsedniških volitvah.

GLENCOE, O. — Tu je bilo dne 4. novembra odanih 270 glasov. Dobili so jih: La Follette 123, Davis (demokratska stranka) 76, in Coolidge 71 glasov. Če bi bil povsod tak rezultat, bi bila zmaga naša.

Slovenec je tu malo. Agitacijo za La Folletta je vodil klub št. 2 JSZ., ki je naročil razno angleško kampanjsko literaturo in jo razširil po vsi bližnji okolici. Socialistični klub je torej predstavljal v kampanji edino organizirano enoto v agitaciji za naše kandidate.

Rezultat volitev ni tak kot so napredni delavci pričakovali. Ljudje so se držali stare navade in glasovali za kapitalistične kandidate. Vendar pa smo z glasovi zelo napredovali. Agitacija proti demokratski in republikanski stranki od strani organiziranega delavstva je bila letos večja kot kedaj poprej. Upam, da si je socialistična stranka v tej kampanji pridobila mnogo pristašev in da bo stike, ki jih je dobila z unijami in drugimi delavskimi organizacijami, negovala ter jih pridobila za pridruženje k naši stranki.

Premogovnik, ki krasi to naselbino, ne obratuje že leto dni. Po okoliških se dela po nekaj dni v tednu. *Nace Žlemberger.*

Seje kluba J. S. Z. v Collinwoodu.

COLLINWOOD, O. — Kot je bilo že sporočeno, se seje kluba št. 49 vrše vsako prvo nedeljo v mesecu ob 10. dopoldne v Kunčičevi dvorani na Waterloo Rd.

Na vse tiste, ki so že bili člani tega kluba, apeliramo, da se mu pridružijo in pomagajo širiti socialistično misel v naselbini. Apeliramo tudi na vse druge naše somišljenike, naj pristopijo v klub.

Sodrug v Collinwoodu, sedaj ko smo začeli zopet organizirano delati za socialistično stvar, si vzemimo za cilj napraviti iz kluba enega največjih in najenergičnejših v JSZ. Ako vsak izmed nas izvrši toliko agitacijskega dela kot ga je vsakdo kot sodrug dolžan storiti, bo naš klub rasel in procvital.

Joseph Presterl, 722 E. 160th St., Cleveland, O.

Velik uspeh dramske priredbe kluba št. 1.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 9. novembra je vpriporil dramski odsek kluba št. 1 Tolstojevo dramsko delo "Moč teme". Udeležba je bila boljša kot na prejšnjih predstavah dramskega odseka, dasi so bile tudi prejšnje dobro obiskane. Igra je občinstvu ugajala. Po izčrpanem programu je sledila plesna zabava.

To priredbo se je precej dobro izrabilo za našo agitacijo, kar se dosedaj na takih priredbah ni vršilo v dovoljni meri. Sodrug Alesh je prodal precej knjig in brošur iz Proletarčeve založbe, dobil devet novih članov in nekaj naročnikov Proletarcu.

Že proti koncu veselice je prišel v dvorano "gang" šestih razposajencev, ki so začeli nadlegovati ljudi. Reditelji so jih iztirali in ko so potem skušali nagajati še ravnatelj dvorane, so te mlade izgubljen-

ce policaji pretepli in odvedli v zapor. Ta "gang" je vodil neki šofer Yellow Cab kompanije. Po narodnosti so v Ameriki rojeni Poljaki. Med udeleženci je šla govorica, da so bili ti skvarjeni pobje najeti za motenje družbe, kar ni verjetno.

Klub bo v bodoče strogo pazil, da se taki ljudje ne bodo mogli več prikristi v dvorano. Razun te neprilike je priredba v vseh ozirih dobro izpadla.

Prihodnja igra se vrši v nedeljo 4. januarja prihodnje leto. Vprizorjena bo "Španska muha," burka v treh dejanjih. Ostale naše igre bodo v tej sezoni v nedeljo 1. marca in 19. aprila. — X.

IZOBRAŽEVALNA AKCIJA J. S. Z.

V fond "Izobraževalne akcije JSZ" so vplačala društva in socialistični klubi v septembru in oktobru kot sledi:

Štev. društva	Kraj	Vsota
121,	SNPJ, Detroit, Mich.	\$ 6.00
412,	SNPJ, Firestone, Colo.	2.67
156,	SNPJ, Muddy, Ill.	2.00
214,	SNPJ, Mullan, Idaho.	3.24
74,	SNPJ, Virden, Ill.	2.00
209,	SNPJ, Nokomis, Ill.	4.00
47,	SNPJ, Springfield, Ill.	2.00
184,	SNPJ, Springfield, Ill.	2.00
275,	SNPJ, Maynard, O.	2.10
245,	SNPJ, Lawrence, Pa.	3.00
266,	SNPJ, Muskegon Heights, Mich.	2.00
115,	SSPZ, Helper, Utah.	2.00
318,	SNPJ, Baggaley, Pa.	6.00
123,	SSPZ, Detroit, Mich.	2.00
362,	SNPJ, Carlinville, Ill.	2.00
434,	SNPJ, Arma Kansas.	6.00
86,	SNPJ, Chicago, Ill.	2.00
106,	SNPJ, Imperial, Pa.	2.00
120,	SNPJ, Gallup, N. Mex.	2.55
36,	SNPJ, Willock, Pa.	4.50
281,	SNPJ, Jacksonville, Kans.	2.00
105,	SNPJ, Cherokee, Kans.	3.00
258,	SNPJ, Raton, N. Mex.	27.00
112,	SNPJ, Bearcreek, Mont.	4.00
200,	SNPJ, Herminie, Pa.	2.00
9,	SNPJ, Yale, Kansas.	9.00
206,	SNPJ, Gross, Kansas.	3.00

KLUBI J. S. Z.

47,	Springfield, Ill.	2.00
69,	Herminie, Pa.	2.00
1,	Chicago, Ill.	5.00
181,	Lloydell, Pa.	2.00
228,	Pursglove, W. Va.	2.00

Skupaj \$122.96

TAJNISTVO J. S. Z.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo ob 2:30 v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč."

RAČUN RAZPEČANIH ZNAMK J. S. Z. ZA MESEC SEPTEMBER 1924

DRŽAVA IN MESTO	Redne znamke	Dualne znamke	Izjemne	Prejemki	Gl. stanu stranke	Drž. in okr. org.	Y. P. S. L.	Konv. fond J. S. Z.
ILLINOIS:								
Carlinville	6	1	..	\$ 2.15				\$ 1.50
Waukegan	18	5	..	7.15				2.80
Virde	20	..	..	6.00				.70
Springfield	4	3	..	2.25				.70
Chicago No. 1.....	40	10	..	15.50	13.37	10.70		4.70
INDIANA:								
Clinton	11	13	..	7.85				2.40
Blanford	7	2	..	2.80	4.12	3.30		1.30
MICHIGAN:								
Detroit	..	..	..					2.00
OHIO:								
Cleveland	40	..	..	12.00				2.90
Barberton	30	20	..	16.00				4.30
Girard	10	..	..	3.00				8.00
Glencoe	6	1	3	2.15	13.38	10.70		.70
PENNA.:								
Renton	3	3	..	1.95				.60
Canonsburg	51	..	..	15.30				5.00
Sygan	38	..	..	11.40				3.80
Cliff Mine	20	10	..	9.50				3.00
Forest City	8	4	..	3.80				1.20
Avella	10	12	..	7.20				2.20
Herminie	12	5	..	5.35				1.70
Library	9	3	..	3.75				1.10
Verona	7	..	..	2.10				
Lloydell	7	4	..	3.50				1.50
West Newton	7	2	..	3.40	26.88	21.50		1.10
WISCONSIN:								
Sheboygan	20	..	..	6.00	2.50	2.00	\$0.50	.90
WEST VIRGINIA:								
Pursglove	..	..	..					1.80
	384	98	3	\$150.10	\$60.25	\$48.20	\$0.50	\$55.00

				Rednih	Dualnih	Izjemnih
Znamk na roki 1. septembra	940	271	181			
Razpečnih tekom meseca	384	98	3			
Na roki 30 septembra 1924.....	556	173	178			
TAJNISTVO J. S. Z.						

ZA MESEC OKTOBER 1924.

DRŽAVA IN MESTO	Redne znamke	Dualne znamke	Izj. znamke	Prejemki	Glav. stanu str.	Drž. in okr. org.	Konv. fond J. S. Z.
ILLINOIS:							
Springfield	4	3	..	\$ 2.25			\$.70
Chicago No. 20.....	..	15	..	5.25			1.50
Waukegan	11	1	..	3.65			1.30
Nokomis	10	7	..	6.05			1.90
Virde	..	..	..				.50
Chicago No. 1.....	40	..	..	12.00	\$11.38	\$ 9.10	5.90
INDIANA:							
Universal	18	..	..	5.40			1.80
Blanford	7	2	..	2.80	3.37	2.70	.50
KANSAS:							
Arma	..	..	24				2.10
MICHIGAN:							
Detroit	..	..	..				2.10
OHIO:							
Barberton	30	..	..	9.00			3.70
Cleveland	40	10	..	15.50			6.10
Girard	10	..	..	3.00			1.00
Glencoe	6	1	..	2.15	12.13	9.70	.70
PENNA.:							
Moon Run	20	..	..	6.00			1.00
Homer City	30	10	5	12.50			1.20
Forest City	12	2	..	4.30			1.40
Herminie	10	8	..	5.80			1.86
Renton	3	3	..	1.95			.60
Library	7	3	..	3.15			1.10
West Newton	9	2	..	3.40			1.10
Lawrence	9	2	..	3.40			2.00
Canonsburg	20	1	..	6.35			2.10
Lloydell	8	4	..	3.80	20.37	16.30	1.60
WISCONSIN:							
Milwaukee	159	..	..	47.70			7.30
Sheboygan	20	..	..	6.00	22.38	17.90	1.70
	483	74	29	\$171.40	\$69.62	\$55.70	\$51.60

				Rednih	Dualnih	Izjemnih
Znamk na roki 1. oktobra	556	173	178			
Razpečnih tekom meseca	483	74	29			
Na roki 31 oktobra 1924.....	73	99	149			
TAJNISTVO J. S. Z.						

Katera bo prihodnja naselbina, ki pride v naše vrste?

Iz Stocketta, Montana, smo prejeli poročilo, da so organizirali klub Jugoslovanske socialistične zveze, v katerega je pristopilo 11 članov. Pričakuje se, da se v Montani v kratkem organizirata še dva kluba.

Nedavno je bil reorganiziran klub JSZ. v mestu Milwaukee in pred dvema tedni v Collinwoodu, Ohio. "In vendar se giblje!"

Katera bo prihodnja naselbina, ki pride v naše vrste? Še mnogo jih je, ki nimajo socialističnih organizacij, kar jim gotovo ni v ponos, — ne s stališča zavednega delavstva.

Ako ste se že uverili, da je socialistično gibanje potrebno in da je njegova naloga graditi novi družabni sistem — socializem, tedaj postanite tudi vi član ogromne socialistične armade, ki ima po vsem svetu milijone članov. Ako ste pripravljeni delati kot zaveden delavec, tedaj skličite sestanek, na katerega povabite somišljenike in ustanovite socialistično postojanko. Ako želite glede organiziranja klubov kake informacije, pišite na naslov: Tajništvo J. S. Z., 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Pravila J. S. Z.

Pravila J. S. Z., ki jih je sprejel peti redni zbor, so bila razposlana vsem klubom, ki so jih naročili. Knjižica vsebuje načelno izjavo in pravila JSZ., točko o konferencah klubov JSZ., točko tikajoča se Izobraževalne akcije in dnevni red za seje klubov in za seje konferenc.

Vsak član JSZ. mora poznati pravila socialistične organizacije. Vsakdo naj jih dobi pri tajniku svojega kluba. Člani "at large" naj pišejo ponje direktno.

Klubi ki jih še niso naročili, naj pošljejo naročila kakor hitro mogoče, na vsak način pred decembersko sejo. V pokritje tiskovnih stroškov računa JSZ. za vsak iztis pravil 6 centov. Kako jih klub razdeli med člane, je njegova zadeva; glavno je da jih razdeli in da jih člani prečitajo.

Tajništvo J. S. Z.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Iz Sheboygana, Wisconsin, smo prejeli od nekega naročnika pismo brez podpisa in naslova, v katerem pravi, da je dobil 894. števil. Proletarca v kateri manjka par strani. Prosimo ga, naj nam dotično kopijo vrne, da jo pokažemo tiskarni, ki je kriva za to pomoto, ako se je dogodila. Ob enem mu bomo poslali drug iztis dotične izdaje Proletarca.

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako drugo nedeljo v mesecu po seji društva SSPZ. (dopoldne). Zborujemo v društveni dvorani.—Rojaki, pristopajte v naše vrste! — Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

Nekaterim je žal, ker nismo zmagali pri prešlih volitvah in so resignirani, češ, da vsa agitacija nič ne izda. Izdala je mnogo. Sicer pa so se delavski elementi prvič podali v skupen volilen boj in bilo bi preveč, če bi pričakovali zmago že v prvi veliki bitki.

Dolarski patriotje se zgražajo.

Zedinjene države so dobile v začetku tega leta novo davčno postavbo, ki ima neke določbe, da sme moj ali tvoj sosed iti na davčni urad in pogledati v knjige, koliko sem jaz ali ti plačal dohodninskega davka. Na tisto določbo se takrat ni polagalo mnogo in skoro nihče ni vedel, da sploh obstoji.

Kar naenkrat pa so prišla v liste imena bogatih davkoplačevalcev in njihove davčne vsote. Tedaj se je pričelo dirjanje na davčne urade in časnikarski poročevalci so hiteli prepisovati imena, da jih objavijo radovednim ljudem. Tako smo izvedeli, da je stari John D. plačal nad sedem milijonov dolarjev davka, in izvedeli smo tudi, da so nekateri milijonarji plačali le po par stotakov ali tisočakov, dasi bi po vseh posvetnih postavbah moral njihov davek znašati vsaj par sto tisoč dolarjev.

Ni čuda, da so se razjezili, ker se sme že vsakdo utikati v njihove "privatne" zadeve. Kongresu sarkastično svetujejo, da naj sprejme še postavbo, ki bi izrekla, da je kukanje skozi ključavnice dovoljeno in da sme vsakdo gledati skozi kakšno odprtino v kopalno sobo. Če takih odprtini ni, naj zakon zahteva, da jih lastniki napravijo.

Davki po našem mnenju niso tako privatna stvar, kot bi nam radi zagovorniki bogatih patriotov dokazali. Kako naj sploh vemo, če je milijardar Jones plačal kolikor bi na podlagi svojih dohodkov moral, če so

nam davčne knjige zatvorjene? Predobro je nam znano, da ima Jones pri oblastih mnogo več zaslonbe kot pa jo imaš ti, ki nisi milijonar. On izpolni svojo davčno polo, na kateri dokaže s svojimi številkami, da je imel sicer velike dohodke, toda so jih požrli taki izdatki, ki so oproščeni davka, in tako plača Jones nekaj stotakov ali tisočakov, pa čeprav je velik patriot in poziva svoje sodržavljanke na boj proti socialistični nevarnosti.

Mnogi ljudje mislijo, da ne plačajo nič ali pa le malo davka. V resnici plačajo vsega; davek, ki ga plačajo posestniki, trgovci, industrialci in tako naprej, ga zaračunajo odjemalcem in navadno še nekaj povrh. Če se davek na kaki stvari poviša recimo za 3c, ga dotičniki ki so direktno prizadeti, zaračunajo odjemalcem še dva centa več, to je, predmet se podraži za 5c mesto za tri.

V Zedinjenih državah je danes nad 25.000 milijonarjev in multimilijonarjev ter par milijardarjev. Vsi ti se najbolj izogibajo davkom in izogibajo se mu vsi tisti, ki so šteti med businesski svet. Konsumenti, tiste mase ljudstva ki žive iz dneva v dan, katerih edini ali glavni dohodek je plača, se mu ne morejo izogibati.

Sedanje publiciranje imen davkoplačevalcev je pokazalo, kako spretno se znajo izogniti davku tisti ki imajo velike dohodke. Ker je vlada v njihovih rokah, miži da ne bi videla kako njeni največji patriotje varajo svojo domovino.

Tvoj list in tvoja stranka te potrebuje — kakor potrebuješ ti stranko in list. Pristopi k Jugoslovanski Socialistični Zvezi in naroči "Proletarca".

Povej tvojemu prijatelju, da je v njegovo lastno korist, ako postane čitatelj in naročnik Proletarca.

Kadar potrebujete kaj iz lekarne se oglasite pri

Cyrus W. Davisu
vodilnem lekarnarju v
CONEMAUGH, PENNA.

Zanesljivost in poštenost
sta naša gesla.

"OGENJ"

(Dnevnik desetnije)

pisal H. BARBUSSE

Najznamenitejša povest iz vojaškega življenja tekom zadnje vojne.
Cena: Vezana \$1.50; mehko vezana \$1.10. Naroča se pri "Proletarcu".

Oglašajte priredbe vaših klubov in društev tudi v Proletarcu. Ako jih oglašate v drugih listih, zakaj jih ne bi tudi v Proletarcu, ki je glasilo in last slovenskega delavstva, organiziranega v J. S. Z?

BOŽIČ

praznik radosti se približuje

Gotovo se boste spomnili svojih dragih v stari domovini z malim darom za božične praznike.

Naše najboljše zveze z vsemi bankami v Evropi nam omogočijo dostaviti vsako pošiljatev v najkrajšem času in najcenejše z jamstvom da bo pošiljatev dostavljena v popolnem znesku.

Prodajamo parobrodne listke in zastopamo vse parobrodne družbe; naš parobrodni oddelek vam nudi vso pomoč v vseh zadevah.

Kapital in prebitok
\$2,000,000.00

Kaspar American State Bank
1900 Blue Island Ave. Vogel 19te ceste.
CHICAGO, ILLINOIS

Vlagajte svoje prihranke v to varno banko.

Malenkostni vzroki velikih nepravil.

Mala miška je zdrčala v stroj električne centrale v Lille na Francoskem, kar je povzročilo kratak stik električnega toka. Miška je zgorela, turbino je objel plamen in velik del centrale je bil uničen. Škoda se ceni na \$20,000. Mnogi ljudje mislijo, da je slaba prebava malenkostna sitnost. Praviijo: "To bo že prešlo." Ampak zelo se motijo, kajti ta malenkost lahko povzroči jako nevarne bolezni. Zaprto telo mora biti takoj izčiščeno in Trinerjevo zdravilno grenko vino je baš tisto zdravilo v takem slučaju. Isto izčisti črevesje, povrne normalno delovanje prebavnih organov in odstrani nevarnost. Vseposod vživa Trinerjevo zdravilno grenko vino sloves kot najboljša želodčna tonika. "Pošljite mi tucat steklenic Trinerjevega zdravilno grenkega vina," piše Mike Jankovič iz Gumbo, Mine, Kennicott, Alaska, v svojem pismu, pisanem 7. oktobra in ki je dospelo v Chicago po treh tednih. V vseh boljših lekarnah in trgovinah lahko dobite Trinerjev Liniment proti revmatizmu in nevralgiji in Trinerjev Cough Sedative proti prehladam. Če pa jih ne morete dobiti, pišite na Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — Organizator.

VELIKO RAZPRODAJO PURANOV IN RAC

priredi

Jerry Studnicka

pri

John Steržinarju
Archer road, Willow Springs

V SOBOTO 15. NOVEMBRA 1924

Začetek ob 8. zvečer.

Godba in brezplačni prigrizek

Potokaz: Chicago & Joliet poulična železnica, z avtomobilom pa Archer road (tlakran) do vhoda.

6% IN VARNO

6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za
na imenitnem prostoru ležečo
lastnino, na prodaj pri nas

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET

At Millard Avenue

CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe,
največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

FRANK MIVŠEK

se priporoča rojakom
pri nabavi drv, preme-
ga, koksa in peska.

924 McAllister Ave.

Phone 2726

Waukegan, Ill.

Edini slovenski pogrebni

MARTIN BARETINCIC

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriškanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

IŠČE SE

PEVOVODJA za poučevanje petja pri dveh pevskih zborih.

Poleg poučevanja bi lahko opravljal še kaka druga dela, bodisi v tovarni ali kjerkoli. Vsakemu, ki bi sprejel to službo smo pripravljene iti na roko in mu pomagati da dobi primerno delo.

Ponudbe pošljite na:

FRANJO KUHOVSKI,
8971 Sherwood Ave.,
Detroit, Mich.

Ako ste zmožni čitati angleško, naročite "Outline of History", ki jo je spisal slavnj angleški pisatelj in zgodovinar H. G. Wells. Stane \$5. Naroča se pri "Proletarcu". V zalogi imamo tudi razne druge angleške knjige. Glej naš cenik slovenskih in angleških knjig. Največja slovenska knjigarna v Ameriki.

"ČAS", ..

jedina slovenska leposlovna revija v Ameriki. Čas prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinjске nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne, narodu potrebne razprave in mične slovenske pesmi.

Izhaja mesečno in stane samo \$3.00 na leto, pol leta \$1.50. Pošiljatve naslovite:

"ČAS"

1142 Dallas Rd., N. E.
Cleveland, Ohio.

Prečitajte naš cenik knjig,

priobčen v tej izdaji. Velika izbira novih knjig, katere smo prejeli pred nekaj dnevi iz Slovenije.

**Največja zaloga
boljših književnih
del.**

Denar, investiran v dobre knjige, je najboljša investiran.

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

VITEZ IZ RDEČE HISE. (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25
VZORI IN BOJI, črtice, vezana ..	1.50
ZABAVNA KNJIŽNICA, zbirka povesti in črtic, broširana ..	.65
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana ..	.75
ZAJEDALCI (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno ..	1.75
ZA SREŠO, povest, broširana ..	.45
ZAPISKI TINE GRAMONTOVE, (Vl. Levstik), vezana ..	1.00
ZLATARJEVO ZLATO, (Aug. Senca), zgodovinska povest iz XVI. stoletja, vezana ..	1.20
ZMOTI IN KONEC GOSPODIŠNE PAVLE, (I. Zorec), broširana ..	.40
ZVONARJEVA HOI, povest, broširana ..	.65
ZENINI NASE KOPNELE, (Rado Murnik), broširana ..	.30
SLOVENSKI PISATELJI: FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana ..	1.25
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana ..	2.00
JOS. JURČIČ, zbrani spisi, I. zv., vezan ..	1.75
II. zv. vezan ..	1.50
III. zv. vezan ..	1.50
IV. zv. vezan ..	1.25
V. zv. vezan ..	1.00
VI. zv. vezan ..	1.00

PESMI IN POEZIJE.

BASNI, (Jean de la Fontaine, iz francosčine prevel I. Hribar) vezana ..	1.00
---	------

MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba ..	.75
MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA, (Prevel Ant. Dobeljak), vezana ..	.90
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba ..	.50
POEZIJE, (Fran Levstik), vezana ..	.90
POHORSKE POTI, (Janko Glasser), broširana ..	.35
SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana ..	.45
STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (O. Golar), vezana ..	1.20
STRUP IZ JUDEJE, (J. S. Mačhar), vezana ..	1.10
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, poezije, broširana ..	.65
SOLNCE IN SENCE, (Ante Dobeljak), broširana ..	.50
SVOJEMU NARODU, Valentin Vodnik, broširana ..	.25
ALEZKE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba ..	.50
TRBOVLJE, (Tone Seličkar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana ..	.75
TRISTIA EX SIBERIA, (Voje-slav Mole), vezana ..	1.25
V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupančič), pesnitve, broširana ..	.40

IGRE

ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana ..	.50
BENEŠKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
ČARLJEVA ŽENITEV-TRIJE ZENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanske, broširana ..	.25
DNEVNIK, veseloigra v 2 dejanjih ..	.30

GAUDEAMUS, komedija v 4 dej. ..	.60
GOSPA Z MORJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana ..	.60
KASIJ, drama v 3 dejanjih ..	.75
JULIJ CEZAR, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
NAVADEN ČLOVEK, (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana ..	.35
NOČ NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah), igra v treh dejanjih, broširana ..	.35
OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
ROMANTIČNE DUŠE, (Ivan Cankar), "drama v treh dejanjih, vezana ..	.85
ROSSUM'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih ..	.50
SEN KRESNE NOČI, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanske, broširana, 75c; vezana ..	1.00
ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.	
ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata ..	.20
ANGLEŠKO-SLOVENSKE BESEDNJAK, (Dr. J. F. Kern) ..	5.00